

Gränsdragningsdokument gällande integration och flyktingmottagande

BESKRIVNING AV KST:S UPPGIFTER OCH ANSVAR

Innehåll

SYFTE OCH MÅL.....	2
BAKGRUND	2
LAGSTIFTNING	2
DEFINITIONER.....	3
RESURSER	4
INTEGRATION I ALLMÄNHET	5
KST:s ansvar	5
FLYKTINGMOTTAGANDE	6
KST:s ansvar.....	6
Skärgårdskommunerna	7
ERSÄTTNINGAR.....	8
Kalkylerade ersättningar	8
Faktiska kostnader.....	8
Tolknings- och översättningstjänster	9
Utkomststöd	9
Specialkostnader för socialvården	9
Kostnader som uppkommer av särskilda skäl	10
Ordnande av långvarig socialvård	10
ÖVRIGA INTEGRATIONSUPPGIFTER OCH ANDRA MYNDIGHETERS ANSVAR	10

SYFTE OCH MÅL

Syftet med dokumentet är att klargöra KST:s ansvar och roll beträffande integrationsarbete och flyktingmottagande.

Målsättningen är att människor som flyttar till Åland blir en del av det åländska samhället. Att alla har likadana förutsättningar att hitta jobb, gå i skola, lära sig svenska, få vänner och känna sig inkluderade i samhället.

En lyckad integration medför arbetskraft och kompetens samt fler personer i arbetsför ålder som kan bidra till samhällsbygget. Vidare medför integration även berikande möten mellan människor med olika bakgrund.

BAKGRUND

Åland liksom de flesta västerländska regioner upplever i dag urbanisering och framför allt en ökad mångfald. Enligt ÅSUB:s Statistiska årsbok för Åland 2021 hade Åland 31.12.2020 totalt 30 129 invånare. Av dessa hade 86% svenska som modersmål, 5% finska och 9% eller dryga 2700 personer hade andra språk som modersmål. Ett annat mått på den ökade mångfalden är att av dagens befolkning är endast 62% födda på Åland medan 38% är födda utanför Åland, uppdelat på 18% i Finland, 10% i Sverige och 9% i något annat land.

LAGSTIFTNING

Landskapslag om främjande av integration (ÅFS2012:74), nedan integrationslagen

Lag om främjande av integration (2010/1386), nedan Finlands integrationslag

Landskapslag om socialvård (ÅFS 2020:12), nedan socialvårdslagen

Landskapslag om kommunalt samordnad socialtjänst (ÅFS 2016:2), nedan KST-lagen

Kommunallag för landskapet Åland (ÅFS 1997:73), nedan kommunallagen

Landskapslag om hälso- och sjukvård (ÅFS 2011:114), nedan ÅHS-lagen

Integrationslagen tillämpas av både KST och kommunerna som ett sektorsövergripande samarbete. Utöver kommunerna och KST deltar även andra myndigheter så som Ålands hälso- och sjukvård (ÅHS), Ålands arbetsmarknads- och studieservicemyndighet (AMS) och

landskapsregeringen (LR) i det sektorsövergripande samarbetet. Därtill kan olika organisationer och föreningar också ha en uppgift i samarbetet.

KST-lagen innebär att all socialvård, utom barnomsorg och äldreomsorg, sorterar under myndigheten KST.

DEFINITIONER

Program för integrationsfrämjande

Ett kommunalt program som godkänns av kommunens fullmäktige och ses över minst vart fjärde år. Kan uppgöras i samarbete med andra kommuner och andra aktörer. Kan innehålla uppgifter om vilken myndighet inom kommunen som ansvarar för samordningen av integrationsfrämjande och en plan för hur kommunens allmänna tjänster utförs så att de lämpar sig för invandrare. Om innehållet stadgas i Landslagslag om integration §27.

Inledande kartläggning

En preliminär bedömning av invandrarens förutsättningar för sysselsättning, studier och annan integration samt behov av olika tjänster och åtgärder. Bland annat läs- och skrivfärdigheter, språkkunskaper, tidigare utbildning och arbetserfarenhet utreds samt invandrarens egna önskemål om sysselsättning och utbildning.

Integrationsplan

En personlig plan för invandraren i fråga om de åtgärder och tjänster vars syfte är att stödja invandrarens möjligheter att inhämta tillräckliga kunskaper i svenska och andra kunskaper och färdigheter som behövs i samhället och arbetslivet.

Invandrare

Utrikesfödd person som inte är finsk medborgare men bor i Finland och har fått uppehållsrätt

Asylsökande

En asylsökande är en person som ansöker om skydd och uppehållsrätt i en främmande stat. En asylsökande har ännu inte uppehållstillstånd i Finland, och bor under asyلفörfarandet på en förläggning eller i privat inkvartering. Asylsökande som kommit ensamma som minderåriga placeras i grupphem medan deras ansökan behandlas. En asylsökande får flyktingstatus, om han eller hon beviljas asyl eller alternativt skydd. En asylsökande kan få uppehållstillstånd i Finland också på någon annan grund. När en asylsökande har fått

uppehållstillstånd kan han eller hon flytta till kommunen antingen till en anvisad kommunplats, med hjälp av en förläggning eller självständigt.

Kvotflykting

Person som har en välgrundad anledning att frukta för förföljelse på grund av sin ras, religion, nationalitet, tillhörighet till en viss samhällsgrupp eller politiska åskådning vistas utanför sitt medborgarskapsland och som på grund av förföljelsen har beviljats flyktingstatus av FN:s flyktingorgan UNHCR. Kvotflyktingar flyttas från det land där personen har sökt skydd till ett tredje land som har beviljat uppehållstillstånd på basis av internationellt skydd. Kvotflyktingar flyttar direkt till den mottagande kommunen vid ankomst till landet.

Integration

Integration handlar om att känna tillhörighet i samhället och att vara en del av samhällets gemenskap oavsett födelseland eller etnisk bakgrund. Integration är en tvåvägsprocess som förutsätter aktivitet både från invandraren själv och från samhället i stort och olika myndigheter. I vardagligt tal kan integration beskrivas som introduktion i vardagslivet.

UMA-registret

Migrationsverkets elektroniska ärendehanteringssystem för utlänningsärenden.

RESURSER

Inom KST finns en heltidsanställd socialarbetare vars huvudsakliga arbetsuppgift gäller flykting- och integrationsfrågor i anslutning till vuxensocialarbetet. Organisatoriskt har vuxensocialarbetet det övergripande ansvaret för KST:s integrationsfrämjande arbete, men i praktiken berörs och utförs detta av samtliga verksamhetsområden inom KST.

KST ansvarar för att ha tillräckliga resurser för socialvårdstjänsterna och det integrationsfrämjande arbetet inom KST. KST ska även tillse att socialvårdstjänsterna lämpar sig för invandrare och att den egna personalens kompetens i fråga om integration utvecklas.

Landskapsregeringen bistår med rådgivning och allmän information i frågor som gäller främjande av integration.

I enlighet med 24 § i integrationslagen ansvarar kommunerna i sin tur för att ha tillräckliga personalresurser för det integrationsfrämjande arbetet, att de kommunala tjänsterna även lämpar sig för invandrare samt att tjänsterna ordnas så att de till innehåll och omfattning är sådana som behovet förutsätter i kommunen och att den egna personalens kompetens i fråga om integration utvecklas.

INTEGRATION I ALLMÄNHET

Den absolut största delen av all inflyttning till Åland handlar om arbetskraftsinvandring, studier eller äktenskap och familjeförhållanden. Enstaka asylsökanden kan också välja att bosätta sig på Åland i väntan på myndighetsbeslut. Enligt ÅSUB:s uppgifter fanns det år 2019 invånare i landskapet som representerade 98 olika födelseland, utöver Åland och Finland.

Arbetskraftsinvandraren har vanligtvis tillgång till arbete och försörjning och är inte per automatik klient inom socialvården som KST ansvarar för, men kan ändå vara i behov av olika integrationsfrämjande åtgärder som ordnas, t.ex. i kommunen.

KST:s ansvar

Invandrare får socialvårdstjänster från KST på samma sätt som kommunens övriga medborgare. Socialservicen ordnas inom verksamhetsområdena för tidigt stöd för barn och familj, barnskydd, vuxensocialarbete och funktionservice och sysselsättning. KST deltar vid behov även i sektorsövergripande samarbete med till exempel kommunen och AMS, i enlighet med socialvårdslagen och integrationslagen.

Klienten ges handledning och rådgivning om socialskyddet och socialvårdstjänsterna samt information om olika integrationsfrämjande åtgärder. Målsättningen är att stödja klienten i att själv sköta sina ärenden. Vid behov ordnas tolk, vilket vanligtvis genomförs genom distanstolkning.

KST har tillgång till UMA-registret och kan planera service och åtgärder utgående från det.

KST ansvarar vidare för att:

- bedöma behovet av socialservice, uppgöra klientplan och ordna socialvårdstjänster enligt socialvårdslagen samt annan socialservice enligt speciallag
- bevilja grundläggande, kompletterande och förebyggande utkomststöd
- meddela kommunen om invandrare som annat än tillfälligt får utkomststöd och som har rätt till en integrationsplan, utgående från bestämmelser i 40 § socialvårdslagen gällande anmälan till andra myndigheter om klientens stödbehov.
- KST:s service och tjänster lämpar sig också för invandrare
- åtgärder och tjänster inom socialvården som främjar integration av invandrarbarn och unga invandrare
- ge allmän information och rådgivning om socialförsäkringssystemet och olika förmåner

- vid behov delta i sektorsövergripande inledande kartläggning och utarbetandet och uppföljning av sektorsövergripande integrationsplan. KST kan t.ex. delta när invandrarens behov av tjänster förutsätter samordning av olika myndigheters tjänster, t.ex. kan behovet uppstå vid utarbetande av integrationsplaner för minderåriga eller för en familj.
- ordna socialservice och stödåtgärder för offer för människohandel
- ansöka om ersättning för kostnader för service och stödåtgärder för offer för människohandel
- ordna tolk och översättning vid behov
- vid behov anvisa personen till andra myndigheters tjänster, till exempel kommunen, AMS, FPA och ÅHS
- ordna sin del för information till nyinflyttade och att det på hemsidan finns länkar till bland annat landskapsregeringen informationsmaterial
- upprätta KST:s avsnitt till kommunernas integrationsfrämjande program

FLYKTINGMOTTAGANDE

Mottagande av flyktingar regleras i Finlands integrationslag och förutsätter att kommunen tar ett aktivt beslut gällande mottagande av kvotflyktingar. Vidare förutsätts att kommunens fullmäktige har antagit ett program för integrationsfrämjande och att kommunen har ingått ett avtal med Egentliga Finlands Närings-, trafik- och miljöcentralen (NTM).

Flyktingmottagning utgör dock endast en marginell del av all inflyttning till Åland.

Mottagande av flyktingar är ett område där det sektorsöverskridande samarbetet är en nödvändighet. I praktiken kan det till exempel gälla att KST deltar i samordning av myndigheternas olika mötes- och besökstider, bokning av platstolk, proaktivt beslutar om utkomststöd, ordnar eventuella övriga nödvändiga socialvårdstjänster och deltar i informationstillfällen för att ge information om KST:s verksamhet etc.

KST:s ansvar

KST samarbetar med kommunerna och kan bidra med sakkunskap och eventuella rekommendationer inför kommunernas beslut om mottagande av flyktingar. Inför ett flyktingmottagande och avtal med NTM-centralen bör kommunen höra KST, särskilt då det gäller mottagande av personer i uppenbara behov av socialvårdstjänster. Utgående från

kommunernas beslut planerar och budgeterar KST för ordnande av socialvårdstjänster i samband med flyktingmottagandet.

KST ansvarar vidare för att:

- ordna socialvårdstjänster enligt socialvårdslagen, t.ex. eventuella behov av boendeservice, handikappservice, barnskydd eller annan socialservice enligt speciallag
- ge stöd, handledning och rådgivning, till exempel gällande socialskyddsförmåner
- bevilja grundläggande, kompletterande och förebyggande utkomststöd
- proaktivt bevilja utkomststöd för kvotflyktingar, och kan genom utkomststödet bevilja utgifter för el och hyra i väntan på flyktingarnas ankomst
- ordna boende för minderåriga som kommit till Finland utan vårdnadshavare
- åtgärder och tjänster inom barnskyddets eftervård för minderåriga invandrare som anlänt utan vårdnadshavare och fått uppehållstillstånd
- delta i sektorsövergripande samarbete
- vid behov delta i sektorsövergripande inledande kartläggning och utarbetandet och uppföljning av sektorsövergripande integrationsplan. KST kan t.ex. delta när invandrarens behov av tjänster förutsätter samordning av olika myndigheters tjänster, t.ex. kan behovet uppstå vid utarbetande av integrationsplaner för minderåriga eller för en familj.
- delta i mottagandet på flygplatsen då flyktingarna anländer, i samarbete med kommunen och hälso- och sjukvården, då det finns uppenbart behov av socialvårdstjänster
- i samarbete med kommunen och tredje sektorn delta i information till frivilliga och vänfamiljer
- ansöka om ersättning för de faktiska kostnader som uppstått inom verksamheten
- ansöka om specialersättningar som uppstått inom verksamheten
- ha tillgång till UMA-registret

Skärgårdskommunerna

KST ansvarar för ordnande av socialvårdstjänster i skärgårdskommunerna. KST har ingått avtal med skärgårdskommunerna, och socialarbetet utförs i första hand av KST:s skärgårdsrepresentanter. Vid behov gör också KST:s övriga personal hembesök och deltar i klientmöten i skärgårdskommunerna.

ERSÄTTNINGAR

Staten ersätter kostnaderna för mottagande av flyktingar och främjande av integration. Kommunen, socialvården och hälso- och sjukvården kan ersättas för sina olika kostnader som uppstått i samband med ett flyktingmottagande.

Inom KST kan kostnader uppstå inom samtliga verksamhetsområden, och respektive avdelning ansvarar därmed för att sammanställa underlag gällande de kostnader som uppstått inom respektive verksamhet. Vuxensocialarbetet ansvarar för att utarbeta en process för att tydliggöra det interna förfarandet i samband med KST:s ansökan om de statliga ersättningarna.

Kalkylerade ersättningar

För kvotflyktingar utbetalas kalkylerade ersättningar, vars storlek beror på ålder. I dagsläget, år 2023, är den kalkylerade ersättningen 6845 euro per år för barn under 7 år. För alla personer äldre än 7 år är ersättningen 2300 euro per år. Den kalkylerade ersättningen är inte öronmärkt, men är avsedd för att stödja flyktingmottagningen, t.ex. handledning av och rådgivning för flyktingar och för annan verksamhet som behövs för deras integration. Ersättningen betalas automatiskt till kommunen varje månad utan separat ansökan. För kvotflyktingar betalas kalkylerade ersättningar ut under fyra års tid.

Eftersom både kommunen och KST har ansvar, uppgifter och behov av resurser för att arbeta integrationsfrämjande är det motiverat att fördela de kalkylerade ersättningarna på motsvarande sätt som i Finland, tills dess att den åländska integrationslagen eventuellt revideras. Kommunen behöver således överföra KST:s andel av den kalkylerade ersättningen till av KST angivet bankkonto förslagsvis 1 gång per halvår.

Den kalkylerade ersättningen skall därför fördelas enligt följande:

- Personer under 7 år: kommunen erhåller 95% och KST erhåller 5 %
- Personer som fyllt 7 år: kommunen erhåller 85% och KST 15%

Faktiska kostnader

KST kan få ersättning enligt sina faktiska kostnader för specialkostnader för socialvård, tolknings- och översättningstjänster samt utkomststöd.

Tolknings- och översättningstjänster

KST ersätts för tolkningstjänster som behövs för socialvårdstjänster. Dessutom kan översättningskostnader med anknytning till de ovan nämnda situationerna ersättas från fall till fall, om de har varit nödvändiga för främjandet av invandrarens integration och utredningen av ärendet.

Det finns ingen lagstadgad tidsfrist för ersättning av kostnaderna för tolkning. Behovet av tolkning är ofta stort under de inledande åren av integrationen. Behovet minskar i takt med att språkfärdigheterna ökar och den övriga integrationen framskrider. Kostnader ersätts inte från och med det datum personen blir finsk medborgare.

Utkomststöd

KST ersätts för de kostnader som uppkommit för utbetalandet av utkomststöd till personer som hör till målgruppen på basis av de faktiska kostnaderna. Ersättningstiden är högst 3 år.

Specialkostnader för socialvården

KST kan ersättas för specialkostnader för socialvård i enlighet med de verkliga kostnaderna, exempelvis för; anordnande av långvarig socialvård till följd av sjukdom eller skada, specifika kostnader för socialväsendet eller tjänster för barn och unga personer som vistas i landet utan vårdnadshavare.

Inom socialvården kan specialkostnader till exempel gälla anordnande av långvarig socialvård till följd av sjukdom eller skada, specifika kostnader för socialväsendet (till exempel barnskydd), utgifter som tillkommer KST av andra speciella orsaker, tjänster för barn och unga personer som vistas i landet utan vårdnadshavare.

Kostnaderna ska vara ansevärdiga, det vill säga högre än den kalkylerade ersättningen (4 600 €) som betalas ut för ett år. Ersättningen för kostnaderna bygger på ett avtal som KST och NTM-centralen har ingått gällande de specifika kostnaderna för personen i fråga. Ersättningsperioden är högst tio år.

Kostnader som tjänster för minderåriga som vistas i landet utan vårdnadshavare medför ersätts fram till dess att den unga personen fyller 25 år.

Kostnader som uppkommer av särskilda skäl

Övriga kostnader som orsakas KST av särskilda skäl är ofta oberäknliga och betydande och uppkommer till följd av socialvårdsbehov. KST ska separat komma överens om ersättningen med NTM-centralen. Ersättning för kostnaderna betalas under högst tio år.

Sedvanliga åtgärder inom socialvården samt förebyggande barnskyddsarbete enligt barnskyddslagen ingår i regel i den verksamhet som täcks av kalkylmässiga ersättningar.

Kostnader som ersätts kan till exempel gälla andra än kortvariga stödåtgärder för barnskydd inom öppenvården i enlighet med 36 § i barnskyddslagen (till exempel verksamhet med stödpersoner eller stödfamiljer, familjearbete, -rehabilitering och familjeläger), betydande kostnader för familjevård, kostnader vid omhändertagande, betydande vårdkostnader för ett handikappat eller sjukt barn som en person som åtnjuter internationellt skydd har fött i Finland.

Ordnande av långvarig socialvård

Om KST för en person som omfattas av ersättningarna har ordnat sådan långvarig socialvård som krävs på grund av sjukdom eller skada eller om detta medför betydande kostnader för KST, kan KST ersättas för kostnaderna.

Dessutom krävs det att personen har varit i behov av omsorg eller vård när han eller hon anlände till Finland. Ersättning för kostnaderna betalas under högst tio år.

Kostnader som ersätts kan till exempel gälla tjänster och stödåtgärder som avses i lagen om specialomsorger om utvecklingsstörda och handikappservicelagen, såsom personlig assistans, hemservice, färdtjänst, serviceboende, rehabiliteringsverksamhet, hjälpmedelsservice, ändringsarbeten i bostaden samt verksamhet i sysselsättningsyfte för handikappade och arbetsverksamhet för handikappade, åtgärder på grund av psykiska och traumabetingade sjukdomar, såsom institutions- och familjevård, rehabilitering.

ÖVRIGA INTEGRATIONSUPPGIFTER OCH ANDRA MYNDIGHETERS ANSVAR

Enligt 24 § i integrationslagen är kommunen allmänt ansvarig och samordningsansvarig för utvecklandet av invandrarnas integration samt för planeringen och uppföljningen av integrationen på lokal nivå.

Uppgifter för främjande av integration ansvaras för och utförs inom flera olika myndigheter. Kommunen, KST, LR, ÅHS, AMS, polisen samt organisationer och föreningar är exempel på viktiga aktörer som ingår i det sektorsövergripande samarbetet.

Exempel på uppgifter som KST inte ansvarar för, och som utförs av kommunerna och övriga myndigheter:

- inledande kartläggning
- integrationsplan
- integrationsplan för minderåriga eller för en familj
- fastställa kommunalt program för integrationsfrämjande
- mottagandet av flyktingar
 - besluta om flyktingmottagande och ingå avtal med Egentliga Finlands NTM-central
 - ordna bostad till de flyktingar som anvisats till kommunen i samband med flyktingmottagandet samt att ingå avtal om el och vatten och övriga avtal som behövs
 - inköp av möbler och bohag samt iordningställande och möblering av bostäder
 - mottagningen av kvotflyktingar t.ex. på flygfältet
 - att hjälpa personen att bekanta sig med bostaden och kommunen, den allmänna introduktionen i samhället till exempel olika myndigheter, butiker, hälsocentral, transporter, bibliotek, föreningar och klubbar etc.
- ordna språkutbildning
- ordna tolk- och översättningstjänster för andra myndigheter
- tjänster inom det allmänna servicesystemet, t.ex. småbarnspedagogik-, utbildnings-, kultur-, ungdoms-, fritids-och motionstjänster
- ordna sjuk- och hälsovårdstjänster, t.ex. hälsoundersökningen av nyanlända
- ansöka om ersättningar för kostnader som uppstått inom andra myndigheter